

Jordartsbestämning med rullprov

Bakgrund

Jordarten har naturligtvis stor betydelse för odlingsbetingelserna. Finjordsrika jordarter har andra egenskaper än sådana som är fattiga på finjord, en morän är annorlunda än ett sediment. Att känna till jordarten är därför av grundläggande betydelse, för att man ska kunna bedöma en marks lämplighet för olika slags markanvändning. Ett enkelt sätt att bestämma jordarten är att göra ett rullprov. I ett sådant ser man hur tunt man kan rulla ut ett jordprov utan att det brister. Ju tunnare det kan rullas, desto mera finjord innehåller det.

Syfte

Övningen går ut på att bestämma jordarten med hjälp av ett rullprov.

Utrustning

För att kunna utföra övningen behöver man jordprover, masonitplatta, vatten och linjal.

Undersökning

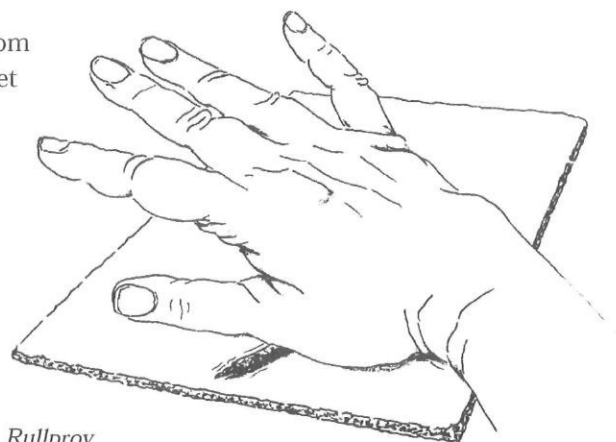
Bedömning

Bedöm först om provet är en morän eller ett sediment. Det gör man egentligen bäst i fält där man lättast kan se hur många olika kornstorlekar som förekommer. En morän innehåller ju många kornstorlekar, medan ett sediment bara innehåller några få. Förekomst av grus, sten och block är ofta ett tecken på att man har att göra med en morän.

Rullprov

Ta lite av provet i handen (ungefär lika mycket som en pris snus) och fukta det precis så mycket att det inte kladdar. Ta bort eventuella kvistar, stenar eller gruskorn. Undersök först om provet går att forma. Försök sedan att rulla provet till en tråd på masonitplattan. Använd tummens trampdyna och tryck vänligt men bestämt, inte för löst och inte för hårt.

Mät trådtjockleken när tråden brister och jämför med tabellerna på nästa sida.



Rullprov

MARK

Olika moräntyper och deras formbarhet

<i>Moräntyp</i>	<i>Formbarhet och rullbarhet</i>
Stenig morän	ej formbar eller rullbar
Grusig morän	knappt formbar, ej rullbar
Sandig morän	formbar men ej rullbar
Sandig-moig morän	rullbar till 6–8 mm
Moig morän	rullbar till 4–5 mm, flytjord*
Lerig morän	rullbar till 2–3 mm
Moränlera	rullbar till 1,5 mm

Olika sediment och deras formbarhet

<i>Sediment</i>	<i>Formbarhet och rullbarhet</i>
Grus	ej formbar
Sand	knappt formbar
Grovmo	formbar men ej rullbar
Finmo	rullbar till 4–6 mm
Mjäla	rullbar till 4 mm, flytjord*
Lerig jordart	rullbar till 3 mm
Lättlera	rullbar till 2 mm
Mellanlera	rullbar till 1,5 mm
Styv lera	rullbar till 1 mm

* Om man lägger en boll av jorden i handen och slår på handen upprepade gånger underifrån, flyter bollen ut till en plätt.

Redovisning

Beskriv resultatet av undersökningen av de olika jordproverna och dra slutsatser om jordart.

Läs mera på s 58–61 i Naturbrukets ekologi av Leif Törnqvist, Natur och Kultur/Fakta etc. 2004.